

Mladá veda

Young Science



Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 4, ročník 12., vydané v decembri 2024

ISSN 1339-3189, EV 167/23/EPP

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Zima na horách. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

prof. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoja, Univerzita Karlova, Praha)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

PhDr. Veronika Kmetóny Gazdová, PhD. (Inštitút edukológie a sociálnej práce, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

Mgr. Monika Šavelová, PhD. (Katedra translatológie, Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra verejnej ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

Mgr. Michal Garaj, PhD. (Katedra politických vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

ZAHRANIČNÝ OBCHOD SLOVENSKA

FOREIGN TRADE OF THE SLOVAK REPUBLIC

Mariana Dubravská, Jozef Nemec¹

Autori pôsobia na Fakulte manažmentu, ekonomiky a obchodu Prešovskej univerzity v Prešove. Vo svojom výskume sa venujú problematike riadeniu podnikov v jednotlivých odvetviach národného hospodárstva v kontexte globalizácie a integrácie.

Authors are lecturers at Faculty of Management and Business at University of Prešov. Main fields of their interest are issues of organization and business management in individual branches of the national economy in the context of globalization and integration tendencies.

Abstract

Foreign trade is the exchange of goods, services and capital between different countries. It is a key part of globalization and the development of the world economy, as it allows countries to specialize in the production of commodities and gain access to products that they cannot effectively produce themselves. Foreign trade includes exports and imports, making it important not only for the economic growth of individual countries, but also for the overall stability of international relations and prosperity.

Key words: foreign trade, national economy, open economy

Abstrakt

Zahraničný obchod predstavuje výmenu tovarov, služieb a kapitálu medzi rôznymi krajinami. Ide o kľúčovú súčasť globalizácie a rozvoja svetového hospodárstva, pretože umožňuje štátom špecializovať sa na výrobu komodít, a získať prístup k produktom, ktoré nemôžu efektívne vyrábať sami. Zahraničný obchod zahŕňa export (vývoz) a import (dovoz) čím je dôležitý nielen pre ekonomický rast jednotlivých krajín, ale aj pre celkovú stabilitu medzinárodných vzťahov a prosperitu. Cieľom príspevku je analýza súčasného stavu zahraničného obchodu Slovenskej republiky.

Kľúčové slová: zahraničný obchod, národná ekonomika, otvorená ekonomika

Úvod

Zahraničný obchod (ZO) predstavuje časť národného hospodárstva danej krajiny. Zahŕňa obeh tovarov a služieb prekračujúcich hranice štátu a prepája domácu ekonomiku s globálnym trhom. Tvorí neoddeliteľnú súčasť národného hospodárskeho cyklu, pričom má relatívne samostatné postavenie (Lisý 2007). Podľa ekonomickej štatistiky a evidencie Slovenskej

¹ Adresa pracoviska: doc. Ing. Mariana Dubravská, PhD., Ing. Jozef Nemec, PhD., Katedra ekonómie a ekonomiky, Fakulta manažmentu, ekonomiky a obchodu, Prešovská univerzita v Prešove, Konštantínova 16, 080 01 Prešov

E-mail: mariana.dubravska@unipo.sk, jozef.nemec@unipo.sk

Republiky do odvetvia zahraničného obchodu patria činnosti všetkých podnikateľských subjektov, právnických a fyzických osôb, uskutočňujúcich export (vývoz) a import (dovoz) formou obchodného tovaru. Zahraničný obchod predstavuje spôsob, akým sa národné hospodárstvo konkrétnej krajiny zapája do medzinárodnej deľby práce s inými štátmi. Zároveň je zahraničný obchod každej krajiny síce samostatnou, no neodmysliteľnou súčasťou globálnych ekonomických vzťahov (Michník 1996).

Historický vývoj zahraničného obchodu SR

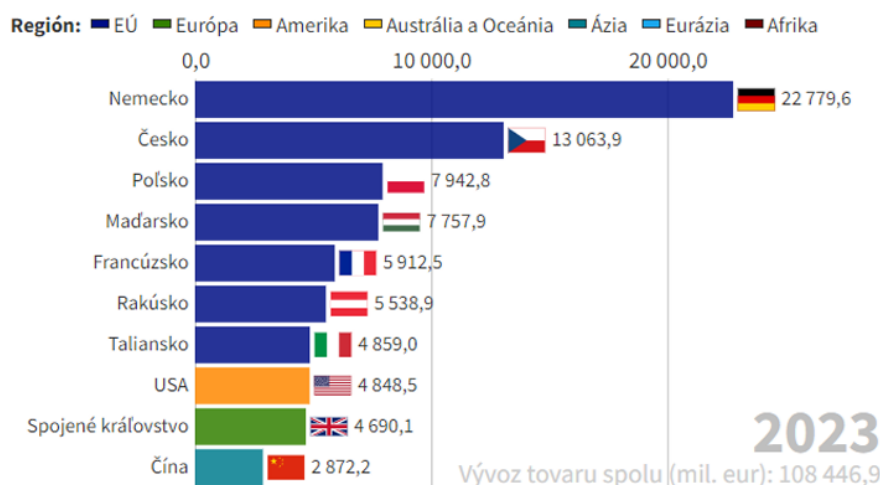
Pred rokom 1989 bol zahraničný obchod v Československu centralizovaný a regulovaný štátom. Po páde socialistického režimu v roku 1989 sa začali obchodné praktiky liberalizovať. Nové podniky a firmy získali možnosť zapojiť sa do zahraničného obchodu, čo prispelo k diverzifikácii obchodných partnerov. Krajina sa orientovala najmä na trhy v strednej a východnej Európe, pričom existujúci obchodný systém sa pomaly reformoval (Bútorová 2014). 1. mája 2004 sa Slovensko stalo členom Európskej únie, čo malo dopad na zahraničný obchod krajiny. Tento vstup do Európskej únie otvoril Slovensku prístup na jednotný trh, čo umožnilo zvýšiť obchodnú výmenu s inými členskými štátmi. Slovensko sa stalo atraktívnym miestom pre zahraničné investície, najmä v automobilovom priemysle. V roku 2009 Slovensko prijalo euro, čo ešte viac posilnilo jeho ekonomickú integráciu a uľahčilo obchodovanie. Miera otvorenosti slovenskej ekonomiky sa výrazne zvýšila, pričom podiel zahraničného obchodu na HDP prekročil 100 %. Po vstupe do Európskej únie sa následne zmenila aj štruktúra obchodných partnerov Slovenska. Kým predtým dominovali obchodné vzťahy s post socialistickými krajinami, po roku 2004 sa Slovensko začalo viac orientovať na staré členské štáty Európskej únie ako sú Nemecko, Česká republika a Rakúsko. Zároveň sa zvýšil vývoz tovarov s vysokou pridanou hodnotou, ako sú automobily a elektronika (Národná banka Slovenska 2023).

Aktuálny stav zahraničného obchodu SR

Aktuálny stav zahraničného obchodu Slovenskej republiky (SR) odráža vysokú mieru otvorenosti ekonomiky, kde vývoz a dovoz tvoria významnú časť hrubého domáceho produktu (HDP). Slovensko je výrazne integrované do európskeho a globálneho trhu, pričom jeho obchodná politika je formovaná členstvom v Európskej únii.

Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu Slovenska ukazuje, že Európska únia ostáva kľúčovým partnerom Slovenska. V roku 2023 smerovalo 79,4 % vývozu do krajín EÚ, pričom dovoz z týchto krajín predstavoval približne 64 %. Hlavnými exportnými partnermi boli Nemecko, Česká republika a ďalšie susedné krajiny, pričom vývoz do Nemecka predstavoval 21 % celkového slovenského vývozu. Vývoz do krajín mimo EÚ, ako sú USA a Spojené kráľovstvo, zaznamenal tiež výrazný nárast, najmä o 39,5 % do USA a 18,8 % do Spojeného kráľovstva (Štatistický úrad SR 2024).

TOP 10 štátov podľa vývozu zo SR (v mil. eur)

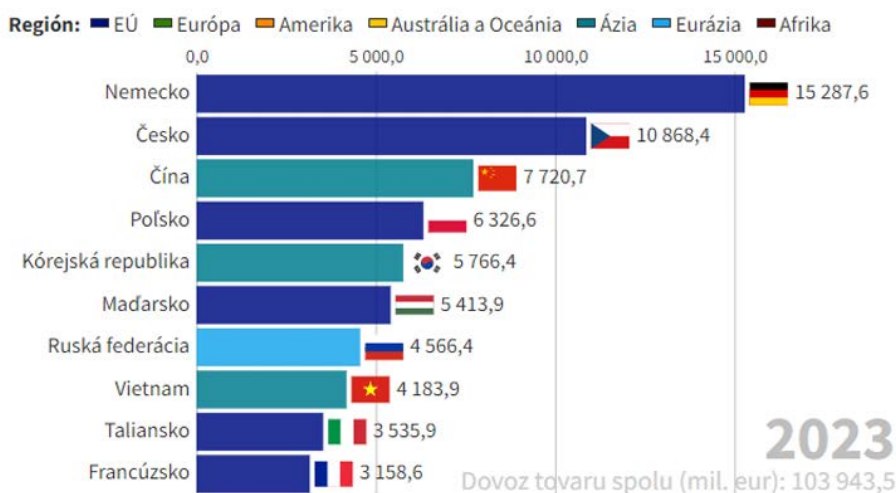


Obrázok 1 - Vývoz tovarov zo SR podľa krajín 2023

Zdroj: Štatistický úrad SR, databáza DATAcube

V roku 2023 SR sa vyvážal tovar najmä do Nemecka, susedných štátov a Francúzska. Vývoz do Nemecka činil 21% z celkového slovenského vývozu. Vzhľadom na to Nemecko patrí k najvýznamnejším obchodným partnerom SR, kde dlhodobo smeruje tovar slovenskej výroby v najvyššej hodnote. Medzi ďalších významných obchodných partnerov patrí Česko. Ak porovnáme hodnotu vývozu do Česka s rokom 2022, tak medziročne vzrástol o 5%. Naopak, oproti roku 2022 sa znížil vývoz do Poľska, Maďarska, Francúzska a Talianska (Štatistický úrad SR 2024).

TOP 10 štátov podľa dovozu do SR (v mil. eur)



Obrázok 2- Dovoz tovarov do SR podľa krajín 2023

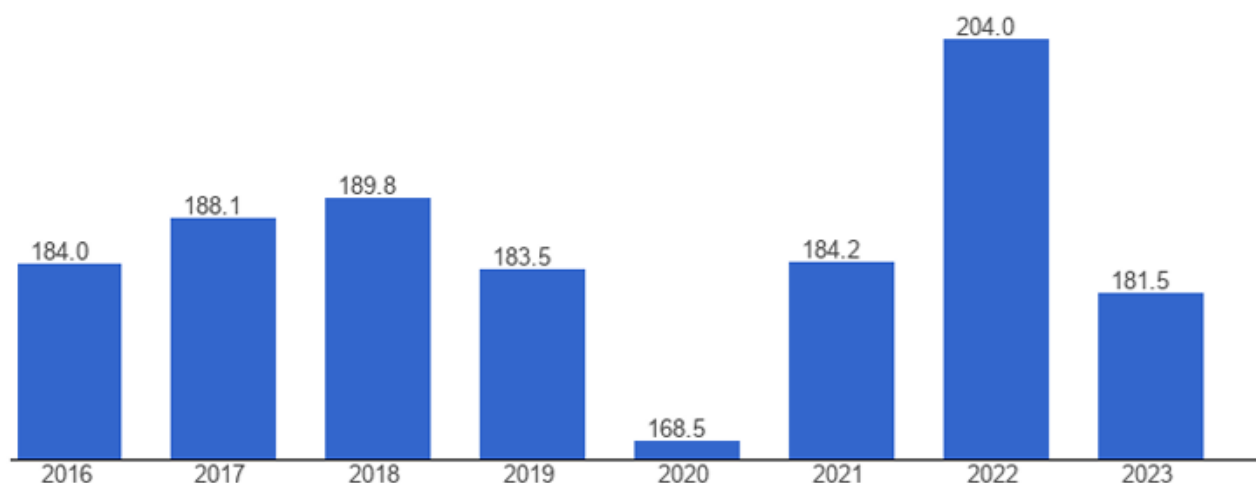
Zdroj: Štatistický úrad SR, databáza DATAcube

Hodnota ročného dovozu medziročne poklesla. Z významných obchodných partnerov klesol dovoz tovaru z Číny o 3,8 %, z Kórejskej republiky o 3,1 %, pričom najväčší pokles bol pri dovoze z Ruskej federácie, až o 44,2 %. Naopak, viac tovaru sa doviezlo z Nemecka, Česka, Poľska a Maďarska. Z pohľadu hlavných ekonomických zoskupení vzrástol v porovnaní s rokom 2022 dovoz z krajín EÚ o 1,1 %, pričom predstavoval 64,9 % z celkového dovozu, a dovoz z krajín OECD sa zvýšil o 5,1 % (Štatistický úrad SR 2024).

Otvorenosť ekonomiky SR

Podľa Lisého a Muchovej je možné merať otvorenosť ekonomiky, resp. mieru zapojenia krajiny do zahraničného obchodu ako podiel zahraničného obchodu k hospodárskej činnosti, konkrétne podiel importu, exportu (dovozu, vývozu) alebo zahraničného obchodu ako celku voči HDP analyzovanej krajiny (Lisý, Muchová 2004).

Slovenská republika ako malá otvorená ekonomika s pomerne obmedzeným rozsahom vnútorného trhu je predurčená na hlbšie rozvíjanie medzinárodných hospodárskych vzťahov vrátane medzinárodného obchodu.



Obrázok 3 - Graf otvorenosti ekonomiky SR v rokoch 2016-2023

Zdroj: TheGlobalEconomy.com

V slovenských podmienkach je konkurenčná schopnosť ekonomiky radikálne závislá na vonkajších väzbách, pretože je extrémne vysoko otvorená. Je tu preto permanentné riziko vonkajších vplyvov (negatívnych i pozitívnych) na úroveň ekonomického rastu, ktorý má priamu väzbu na jednotlivé segmenty vonkajšej hospodárskej politiky. Otvorenosť slovenskej ekonomiky, vyjadrená ako pomer súčtu vývozu a dovozu výrobkov a služieb k HDP v bežných cenách v priebehu posledných desiatich rokov, postupne vzrástla. Predchádzajúci vývoj, ale aj súčasné tendencie naznačujú, že proces zvyšovania vonkajšej otvorenosti ekonomiky Slovenska nie je ešte ukončený. Spomedzi krajín V4 je Slovensko najotvorenejšou ekonomikou.

Záver

Zahraničný obchod Slovenskej republiky má dôležitú úlohu v národnom hospodárstve a neustále sa vyvíja pod vplyvom ekonomických, sociálnych, technologických či geografických faktorov. Postupný technologický vývoj, automatizácia a digitalizácia vytvárajú nové technologické prostredie a zároveň ovplyvňujú požiadavky zo strany dopytu. Okrem technológií je kľúčovou výzvou aj súčasný dôraz na udržateľnosť a environmentálnu politiku.

*Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:
doc. Ing. Rastislav Kotulič, PhD.*

*Príspevok je jedným z výstupov v súčasnosti riešených vedecko-výskumných
grantov VEGA 1/0461/23 a KEGA 012PU-4/2023.*

Použitá literatúra

1. BÚTOROVÁ, Z a kol. 2014. *Desať rokov v Únii: slovenská a česká cesta*. Inštitút pre verejné otázky + Heinrich-Böll-Stiftung, Bratislava 2014, 188 s.
2. GLOBAL ECONOMY. 2024. *Slovakia: Trade openness*
3. LISÝ, J. 2007. *Ekonomika v novej ekonomike*. Bratislava: IURA EDITION, 2007. 10-348 s. ISBN 808-07-8164-4
4. LISÝ J., MUCHOVÁ E. 2004. *Formovanie a fungovanie európskej menovej únie ako otvorený teoretický problém*. Ekonomický časopis, 52, 2004, č. 4, s. 429 - 448
5. MICHNÍK, Ľ. 1996. *Zahraničný obchod*. Bratislava: Sprint, 1996. 173 s. ISBN 80-88848 00-8
6. NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA, 2023. *The economic benefits of Slovakia's EU membership - policy briefs (2023) The Economic Benefits of Slovakia's EU Membership – Policy Briefs –*
7. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR, 2023. *Zahraničný obchod Slovenska a jeho teritoriálna štruktúra*.
8. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR, 2024. *Definitívne výsledky zahraničného obchodu v roku 2023*.

Mladá veda

Young Science

ISSN 1339-3189